

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра філософії та релігієзнавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 4 від 20.12.2017 р.

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ ІСТОРІЇ

Підготовки бакалавра

напряму підготовки 6.020301 Філософія

Луцьк – 2017

Програма навчальної дисципліни «Філософія історії» підготовки бакалавра, спеціальності 033 Філософія, освітньої програми «Філософія».

Розробник: Гудзенко-Александрук О.Г., доцент кафедри філософії та релігієзнавства Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, к.філос.н., доцент.

Рецензент: Возняк С.С., професор кафедри культурології та хореографічного мистецтва Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, к.філос.н., доцент.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства

протокол № 1 від 11.09. 2017 р.

Завідувач кафедри: (А.М.Семенов)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету історії, політології та національної безпеки

протокол № 2 від 12.10 2017 р.

Голова науково-методичної комісії факультету

 О.М. Карліна

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Бакалавр напряму підготовки 6.020301 Філософія	Нормативна
Кількість годин/кредитів 108/3		Рік навчання 4
		Семестр 7-ий
ІНДЗ: €		Лекції 20 год.
		Практичні (семінарські) 18 год.
		Самостійна робота 32 год.
		Індивідуальна робота 38 год.
Форма контролю: екзамен		

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Метою вивчення навчальної дисципліни «Філософії історії» є ознайомлення студентів з об'єктом та предметом філософії історії, категоріальним апаратом та основними філософськими підходами дослідження феномену історичного. Основними завданнями вивчення дисципліни «Філософія історії» є: формування у студентів цілісного системного уявлення про теоретичні засади філософії історії, про сутність історичного, спрямованість історичного процесу, його рушійні сили, про суб'єкт та смисл історії.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- предмет філософії історії, що диференціюється в своїх іпостасях: онтологічну, рефлексивну (критичну) та методологічну складову;
- особливості античної історіографії, християнської філософії історії, субстаційної філософії історії нового часу, трансформацію її проблематики в постмодерністському дискурсі;
- сутність історичної свідомості та основні етапи її становлення та еволюції: класичну, некласичну та постнекласичну;
- основні парадигмальні моделі спрямованості матеріальної історії: лінійної, циклічної, коловоротної;
- основні гносеологічні концепції філософії історії: формаційну, цивілізаційну, тоталогічну;
- проблематику суб'єкта історії та рушійних сил її;
- основні підходи щодо розуміння єдності та багатоманітності.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Семін.	Сам. роб.	Індивідуальна робота
Змістовий модуль 1. Філософія історії як система знань: предмет, структура, функції. Основні напрями розвитку філософії історії					

Тема 1. Філософія історії, її сутність головні методологічні принципи та підходи	20	4	2	6	6
Тема 2. Головні етапи розвитку філософії історії	20	6	4	6	6
Тема 3. Проблеми критичної філософії історії	20	4	2	6	6
Разом за модулем 1	60	14	8	18	18
Змістовий модуль 2. Найважливіші етапи поступу філософії історії					
Тема 4. Субстанціалізація історичного: універсалістські концепції лінійного розвитку історії	16	2	2	6	6
Тема 5. Культурно-цивілізаційна модель історичного розвитку	16	2	4	6	6
Тема 6. Коваріантні моделі всесвітньої історії	16	2	4	2	6
Разом за модулем 2	48	6	10	14	2
Всього годин:	108	20	18	32	38

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

До модуля I

Тема 1

1. Письмово відпрацювати питання «Види філософії історії» у зошиті шляхом конспектування «Вступу до Філософії історії Гегеля» за літературою: Гегель Г.В.Ф. Лекції по філософії історії. - С.-Пб. 1993. – С.58-70.

2. Письмово відпрацювати питання «Основні парадигми історичного знання» за літературою: Філософія історії: Учеб. Пособие / Под ред. проф. А.С. Панарина. - М.: Гардарики, 1999. – Розділ III. Гл. I. Конспект Конспект 6

Тема 2

1. За літературою (Філософія історії: Учеб. Пособие / Под ред. проф. А.С. Панарина. - М.: Гардарики, 1999. – Розділ II письмово у зошиті відпрацювати питання: 1) Німецька школа філософії історії: основні напрями, визначні ідеї та персоналії; 2) Французська школа філософії історії: основні напрями, визначні ідеї та персоналії; 3) Російська школа філософії історії: основні напрями, визначні ідеї та персоналії

2. За літературою, поданою до семінару, письмово відпрацювати питання, винесені на семінар по темі: «Розвиток філософсько- історичної думки на українських теренах» Конспект Виступ на семінарі

Тема 3 Письмово відпрацювати питання: «Ідея історії Р. Колінгвуда: джерела історії та тлумачення джерел» за літературою: Колінгвуд Р. Дж. Ідея історії. — К.: Основи, 1996. – С. 54-64; 425-450; 451- 460; 525-534 // <http://litopys.org.ua/colin/colin.htm>

До модуля II

Тема 4

1. Законспектувати уривки праць за літературою: Філософія історії. Антологія. – М., 1995: 1. Августин «Про град Божий» - С. 20-24;

2. Іохим Флорський «Книга про згоду Нового та Вітхохо Заповітів» - 25-30;
3. Дж. Віко «Підгрунтя Нової науки про загальну природу націй» - С.31-37;
4. К.Маркс «До критики політичної економії» - С.111-115. Конспект

Тема 5

Письмово відпрацювати питання «Неухильність зіткнення цивілізацій за С.Гантінгтоном» за літературою: Хантингтон С. Столкновение цивилизаций // <http://ecocrisis.wordpress.com/miscellanea/clash-civilization/> Конспект

Тема 6

Письмово відпрацювати питання «Кінець історії за Ф.Фукуямою» за літературою: Фукуяма Ф. Конец истории?// <http://www.nietzsche.ru/influence/philosophie/fukuama/>

6. ІНДЗ

Індивідуальним навчально-дослідним завданням для студентів є написання есе.

Есе – це розв'язання конкретної проблеми, яке ґрунтоване на теоретичному осмисленні вивченого матеріалу та опрацьованої літератури з урахуванням суспільно-значущих тем, викладене на 7-8 сторінках (12600-14400 знаків). Есей є однією з найпростіших форм науково-аналітичного тексту. Найчастіше його метою є аргументоване висловлення автором особистої точки зору щодо певної дуже конкретної проблеми.

В оцінюванні будуть враховані:

- актуальність та чітке формулювання проблеми;
- оригінальність розв'язання;
- аргументація: за і проти.

Тематика есе

1. Поняття історичної свідомості та передумови її формування
2. Філософія історії: поняття та предмет. Формування предмету філософії історії
3. Субстантивна та аналітична філософії історії
4. Дисциплінарні межі філософії історії. Філософія історії в системі суспільно-гуманітарного знання
5. Визначні підходи та парадигми філософії історії
6. Актуальність філософії історії, її сучасні завдання
7. Початок грецької історіографії. Натуралістичний історизм античності
8. Поняття метапаттерну історії як базової інтуїції в розумінні історичного процесу
9. Циклічні уявлення про історію в давньогрецькій міфології та філософії
10. Християнська інтерпретація історії як певного роду цілісності
11. Провіденціалізм і есхатологія. Смыслова завершеність моделі історії у християнській історіософії
12. Філософія історії Дж. Віко як перший досвід цілісного розуміння еволюції людського суспільства
13. Субстанціалістські концепції історії у західно- європейській філософії Нового часу
14. Філософсько-історичні концепції Просвітництва (Вольтер, Гердер, Кондорсе, Руссо)
15. Основні засади філософії історії Гегеля
16. Особливості філософсько-історичних поглядів І. Канта
17. Основні засади теорії історичного процесу в марксизмі
18. Формування позитивістської соціології. Особливості методологічних засад позитивізму (О.Конт, Г.Спенсер)

19. Ідеї раціональної організації суспільного життя (М. Вебер)
20. Нова постановка проблеми про сутність історичного у філософії кінця XIX - початку XXст. (неокантіанство, філософія життя та ін.)
21. Тлумачення історії як поглиблення процесу комунікації (К. Ясперс)
22. Філософія історії як засіб обґрунтування радикальної соціальної дії /марксизм та його сучасні інтерпретації
23. Особливості сучасного історичного дискурсу. Постмодерністська критика історичистської раціональності
24. «Ідея історії» Р. Колінгвуда: основні концептуальні положення
25. Проблема єдності та багатоманітності історії як філософсько-історична проблема
26. Гегель про проблеми єдності історії
27. Поняття суспільно-економічної формації в марксизмі
28. Культурно-цивілізаційні моделі історії М. Данилевського та О.Шпенглера: заперечення єдності історичного процесу
29. Концепція локальних цивілізацій А.Тойнбі
30. Історичний процес як циклічна зміна типів культур (П.Сорокін)

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль									Модульний контроль	Загальна кількість балів		
Модуль 1									Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	10	30	30	100
3	3	3	3	3	3	4	4	4				

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Августин А. О Граде Божиим // Философия истории; Антология. - М., 1995.

2. Аверинцев С.С. Порядок космоса и порядок истории в мировоззрении раннего средневековья (Общие замечания) / Античность и Византия. - М.: Наука, 1975. - С.266-235.
3. Адорно Т., Хоркхеймер М. Диалектика Просвещения. - М.-СПб.: Медиум - Ювента, 1997.
4. Арндт Ханна. Джерела тоталітаризму. – К.: Дух і літера, 2002.
5. Бек Ульрих. Что такое глобализация? / Пер. з нем. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. 304 с.
6. Бердяев Н.А. Смысл истории. - М., 1991.
7. Блок М. Апология истории. - М., 1985.
8. Бродель Ф. История и общественные науки. Историческая деятельность // Философия и методология истории. - М., 1977.
9. Бродель Ф. Материальная цивилизация, экономика и капитализм XV-XVIII вв. Т.3. Время мира. - М.: Прогресс, 1992.
10. Булгаков С.Н. Философия хозяйства. – М., 1990.
11. Булгаков С.Н. Апокалиптика и философия истории // Очерк русской философии истории. Антология. М.: Инт-т философии РАН, 1996.
12. Вико Дж. Основания новой науки об общей природе наций. - Киев; Москва, 1994.
13. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. - К., 1999.
14. Гегель Г.В.Ф. Лекции по философии истории. - С.- Пб. 1993.
15. Гердер И.Г. Идеи к философии истории человечества. - М.,1977.
16. Геродот. История (в 9 кн.). М.: Ладомир, 1993.
17. Гесиод. Труды и дни //Эллинские поэты в переводах В.В.Вересаева. - М., 1963.
18. Гоббс Т. Левиафан // Соч.: в 2-х т. - М., 1991.
19. Гольбах П. Система природы, или о законах мира физического и мира духовного // Гольбах П. Избр. произв.: В 2 т. / Пер. с фр. М.: Соцэкгиз, 1963. Т. 1. С. 53—683.
20. Губман Б.Л. Смысл истории. Очерки современных западных концепций. – М., 1991.
21. Гумилев Л.Н. Этногенез и биосфера Земли. - Л.:Гидрометеиздат,1990.
22. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. - М., 1991.
23. Дюркгейм Э.О. О разделении общественного труда. Метод социологии. – М., 1991.
24. Зиммель Г. Проблема философии истории. - М., 1898.
25. Ибн-Халдун. Введение // Избранные произведения мыслителей стран Ближнего и Среднего Востока. - М., 1961.

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття історичної свідомості та передумови її формування
2. Філософія історії: поняття та предмет. Формування предмету філософії історії
3. Субстантивна та аналітична філософії історії
4. Дисциплінарні межі філософії історії. Філософія історії в системі суспільно-гуманітарного знання
5. Визначні підходи та парадигми філософії історії
6. Актуальність філософії історії, її сучасні завдання
7. Початок грецької історіографії. Натуралістичний історизм античності
8. Поняття метапаттерну історії як базової інтуїції в розумінні історичного процесу
9. Циклічні уявлення про історію в давньогрецькій міфології та філософії

10. Християнська інтерпретація історії як певного роду цілісності
11. Провіденціалізм і есхатологія. Смыслова завершеність моделі історії у християнській історіософії
12. Філософія історії Дж. Віко як перший досвід цілісного розуміння еволюції людського суспільства
13. Субстанціалістські концепції історії у західно- європейській філософії Нового часу
14. Філософсько-історичні концепції Просвітництва (Вольтер, Гердер, Кондорсе, Руссо)
15. Основні засади філософії історії Гегеля
16. Особливості філософсько-історичних поглядів І. Канта
17. Основні засади теорії історичного процесу в марксизмі
18. Формування позитивістської соціології. Особливості методологічних засад позитивізму (О.Конт, Г.Спенсер)
19. Ідеї раціональної організації суспільного життя (М. Вебер)
20. Нова постановка проблеми про сутність історичного у філософії кінця ХІХ - початку ХХст. (неокантіанство, філософія життя та ін.)
21. Тлумачення історії як поглиблення процесу комунікації (К. Ясперс)
22. Філософія історії як засіб обґрунтування радикальної соціальної дії /марксизм та його сучасні інтерпретації
23. Особливості сучасного історичного дискурсу. Постмодерністська критика історицистської раціональності
24. «Ідея історії» Р. Колінгвуда: основні концептуальні положення
25. Проблема єдності та багатоманітності історії як філософсько-історична проблема
26. Гегель про проблеми єдності історії
27. Поняття суспільно-економічної формації в марксизмі
28. Культурно-цивілізаційні моделі історії М. Данилевського та О.Шпенглера: заперечення єдності історичного процесу
29. Концепція локальних цивілізацій А. Тойнбі
30. Історичний процес як циклічна зміна типів культур (П.Сорокін)
31. Формаційний і цивілізаційний підходи: pro et contra
32. Проблема початку і кінця історії в християнській історіософії. Провіденціалізм та есхатологія
33. Формування ідеї природнього закону, що спрямовує діяння людей в історії (Т.Гоббс, Дж.Локк та ін.)
34. Ідея поступу в Просвітництві. Проблема критеріїв поступу, визнання супуречливого характеру прогресу
35. Філософсько-історична думка Росії: головні школи, напрями та ідеї
36. Формування української філософсько-історичної думки в європейському духовному контексті ХІХ - початку ХХ ст.
37. «Українська національна ідея»: витоки, теоретичне обґрунтування, сучасність
38. Гегелівська концепція спрямованості історії, телеологізм та фіналізм
39. Марксистська концепція поступу. Постановка питання про джерела і критерії поступу
40. Криза —прогресистської ідеології. Відмова від активістських претензій людини на перетворення світу на раціональних засадах у посткласичній філософії
41. Постановка питання про історію як багатовимірний простір можливих

соціокультурних змін

42. Світоглядні уявлення про долю і можливість вибору спрямування життєдіяльності людини в античному суспільстві

43. Постановка питання про свободу волі в християнській історіософії (Ф.Аквінський)

44. Філософія Відродження про роль людини у визначенні своєї долі

45. Постановка питання про людину і історію в філософії Просвітництва

46. Ідея народу як активно діючої і моральної сили в історії

47. Німецька класична філософія про місце і роль людини в історії

48. Постановка питання про соціально-історичний суб'єкт як рушійну силу історії в марксизмі

49. Поняття —народ, —маси, —еліти в сучасних філософсько-історичних концепціях —Повстання мас як проблема історії XX ст. (Х.-Ортега-І-Гассет)

50. Маси і тоталітаризм (Ганна Арендт)

51. Смысл історії як філософсько-світоглядна проблема. Класика та сучасність: два підходи до смислу історії

52. Історія у світлі утопічної свідомості

53. М. Бердяєв про трагізм людського існування та «мета історичний» смысл історії

54. Неопозитивізм у полеміці з історицизмом проблеми смислу історії (К.Поппер)

55. Екзистенціалізм про —витоки та —мети історії (К.Ясперс та ін.).

56. Проблема свободи історичного вибору та відповідальності людини перед історією в сучасну епоху

57. Концепція „зіткнення цивілізацій» С.Гантінгтона

58. Постмодерністська критика історичного розуму

59. Проблема «кінця історії» в новітній філософії історії (Ф.Фукуяма). Концепт «постісторія»

60. Тлумачення історичного процесу за моделлю «різоми» (Дельоз, Гваттарі)

Екзамен відбувається у вигляді письмової і усної відповіді студентів на запропоновані викладачем запитання.

Схвалено Вченою радою
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки
Протокол № __ від _____ 201 р.

Проректор з науково-педагогічної

і навчальної роботи та рекрутації

С. В. Гаврилюк

Навчальний відділ

Л. О. Заєць

Юридичний відділ

А. В. Маїло